

СОЦІАЛЬНА ФУНКЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА: ПРОБЛЕМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ЗАСОБІВ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Н. ГУТОРОВА

*доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України,
директор Полтавського юридичного інституту
(Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого)*

У загальній теорії права під функціями права розуміють соціальне призначення права, а також об'єктивно визначені основні напрями правового впливу на суспільні відносини [1, 9–19; 2; 3, 94]. Використання цих теоретичних положень при визначенні функцій кримінального права обумовлює необхідність визначення соціального призначення цієї галузі права, а також виокремлення основних напрямів кримінально-правового впливу на суспільні відносини. Це дозволяє проаналізувати ефективність окремих кримінально-правових засобів, за допомогою яких здійснюється вплив на суспільні відносини за певними напрямками, тобто з'ясувати питання щодо потенційної можливості та реального виконання кримінальним правом окремих функцій. Подальше синтезування одержаних у такий спосіб результатів дослідження здатне показати об'єктивну цілісну картину впливу кримінального права на суспільні відносини, виявити недоліки кримінально-правового регулювання та запропонувати шляхи їх усунення.

Грунтовний науковий аналіз цих питань є вкрай необхідним для сучасного кримінального права, де, на жаль, останнім часом спостерігаються негативні тенденції як у законотворчій, так і у правозастосовній діяльності. Під приводом посилення боротьби зі злочинністю або окремими її проявами кримінальне законодавство «засмічується» положеннями, які за своєю природою взагалі не здатні призвести до реалізації задекларованої авторами відповідних законопроектів мети, а, в окремих випадках, результат їх застосування є прямо протилежним. М. Хавронюк з цього приводу слушно зазначає: «Якщо політична верхівка не розуміє справжньої ролі кримінального закону і намагається вирішувати за його допомогою усі політичні, економічні і соціальні проблеми, то наслідком цього є лише підвищення рівня криміналізації суспільства, збільшення кількості ув'язнених, штучна маргіналізація та інші подібні наслідки» [4, 61].

Не меншою проблемою є системні недоліки у правозастосуванні, пов'яза-

ні з недостатнім розумінням функціонального призначення кримінального права, неефективним та суперечливим застосуванням кримінального покарання та інших заходів кримінально-правового характеру. Тому актуальним є дослідження соціального призначення кримінального права, а також визначення оптимальних засобів, використання яких є ефективним з точки зору реалізації його функцій.

Питання функціонального призначення кримінального права та ефективності окремих засобів його впливу на суспільні відносини досліджувалися багатьма науковцями, зокрема Л. Багрій-Шахматовим, Ю. Бауліним, В. Грищуком, Т. Денисовою, В. Зубковою, О. Козаченком, М. Пановим, В. Смірновим, М. Хавронюком, П. Хряпінським, В. Шаблістим та ін. Але переважно ці дослідження були присвячені вирішенню загальних проблем функціонального призначення кримінальної відповідальності та інших заходів кримінально-правового характеру. Питання реалізації соціальної функції кримінального права через призму визначення найбільш оптимальних засобів кримінально-правового впливу вивчені недостатньо, що обумовлює актуальність теми дослідження.

Основним соціальним призначенням кримінального права є зниження кількості злочинних посягань на суспільні відносини, що має забезпечити підвищення рівня безпеки людини і суспільства в цілому. Грунтуючись на запропонованому в загальній теорії права системі функцій, слід виокремити соціальні функції кримінального права, які відображають його соціальне призначення, вплив на суспільну систему в цілому, а також юридичні — вплив на суспільні відносини, врегульовані правом [3, 94].

Правовий вплив на суспільні відносини кримінальне право здійснює шляхом реалізації двох основних функцій — охоронної та регулятивної. Охоронна функція полягає в здійсненні охорони найбільш важливих суспільних відносин від суспільно небезпечних посягань. Регулятивна функція кримінального права реалізується шляхом регулювання суспільних відносин між особою, яка вчинила передбачене кримінальним законом суспільно небезпечне діяння, і державою з приводу застосування кримінальної відповідальності та/або інших заходів кримінально-правового характеру. Ця функція хоча і тісно пов'язана з охоронною, але є відносно самостійним напрямом впливу на суспільні відносини.

Регуляторний та охоронний вплив кримінального права на суспільство в цілому та окремі його складові (економіку, політику, ідеологію, культуру, моральність тощо) синтезується в єдине ціле у процесі реалізації цієї галузю права соціальної функції — забезпечення безпеки людини і суспільства від злочинних посягань.

Засобами (правовими інструментами) кримінального права, за допомогою якого воно здійснює вплив на суспільні відносини, є такі: *встановлення у кримінальному законі та доведення до відома членів суспільства вичерпного переліку суспільно небезпечних діянь, які визнаються злочинами і за вчинення яких передбачена кримінальна відповідальність та/або інші заходи кримінально-правового характеру; застосування за вчинення суспільно небезпечного діяння заходів кримінально-правового характеру.*

У науці кримінального права вважається безперечним, що **сам факт існування кримінального закону**, який оприлюднений в установленому

порядку, здійснює попереджувальний вплив на нестійких членів суспільства, втримуючи їх від вчинення злочинів під загрозою кримінального покарання. В. Голіна зазначає, що, за даними кримінологічних досліджень, кількість осіб, які утримуються від вчинення злочинів через наявність кримінально-правової заборони, варіюється в межах 15–20 % [5, 389–394], а тому стримуючий вплив кримінального закону не слід перебільшувати.

Переважна більшість людей не вчиняє злочини не внаслідок страху перед кримінальним покаранням, а тому, що злочинна поведінка є неприйнятною з точки зору власних переконань людини, морально-етичних, культурних, релігійних постулатів тощо. Особи, які вчиняють злочини, досить часто або, усвідомлюючи наявність кримінально-правових наслідків такої поведінки, розраховують на безкарність, або з різних причин взагалі про такі наслідки не замислюються. Яскравим прикладом тому є широке розповсюдження в Україні корупційних злочинів, що має місце незважаючи на встановлені в законі вельми суворі кримінально-правові санкції та високий рівень інформованості населення про наслідки таких вчинків. Незважаючи на це, зараз в Україні не так просто знайти дорослу людину, яка хоча б раз у житті не вчиняла корупційний злочин, зокрема, не давала або не отримувала незаконну винагороду.

Досить чисельною є і категорія осіб, які здійснюють певні вчинки (переважно насильницького характеру) внаслідок емоційного збудження, що в багатьох випадках поєднується з низьким рівнем культури та стимулюється вживанням алкоголю, наркотичних або інших сильнодіючих речовин. Щодо таких осіб також важко розраховувати на стримуючий вплив

самого факту існування кримінального закону.

Що стосується так званих «нових» складів злочинів, якими протягом останнього десятиріччя у хаотичному і безсистемному порядку доповнюється Кримінальний кодекс України (далі – КК України), то навіть про їх існування знає не кожен правник, не кажучи вже про людей, які не мають юридичної освіти. У цілому ж сподівання на те, що лише включивши певну статтю до КК України можна здійснити реальну протидію вчиненню описаних у ній діянь, є безпідставною.

З викладеного випливає, що *сам факт існування кримінально-правової заборони хоча і виступає одним із засобів реалізації ідеологічної, інформаційної, культурно-виховної та інших складових соціальної функції кримінального права, але можливості впливу у такий спосіб на суспільство є вкрай обмеженими.*

Більш дієвим інструментом кримінально-правового впливу є **застосування за вчинення суспільно небезпечного діяння заходів кримінально-правового характеру**. Останні, на нашу думку, *являють собою примусовий вплив на особу, який здійснюється на підставі норм кримінального права і є правовим наслідком вчинення злочину або іншого суспільно небезпечного діяння, яке не є злочином.*

Система заходів кримінально-правового характеру складається із заходів, які застосовуються щодо осіб, які вчинили злочин (кримінальна відповідальність, звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням інших заходів, примусове лікування, спеціальна конфіскація тощо), а також *заходи кримінально-правового характеру, які застосовуються до осіб, які не є суб'єктами злочину* (фізичних осіб, визнаних неосудними, таких, які

не досягли віку кримінальної відповідальності, юридичних осіб, власників майна (так званих третіх осіб), яке підлягає спеціальній конфіскації).

Зазначимо, що проблема визначення поняття, сутності та змісту заходів, які застосовуються на підставі норм кримінального права, є відносно новою й дискусійною в теорії кримінального права. Певною мірою це пояснюється тим, що протягом багатьох років наукові дослідження у цій сфері переважно обмежувалися вивченням кримінальної відповідальності та кримінального покарання. Сучасні погляди на кримінальне право як таке, що впливає на суспільство не лише за допомогою кримінального покарання, а також поява в КК України окремого розділу «Інші заходи кримінально-правового характеру» викликали необхідність наукового пошуку у цій сфері. Деякі науковці, здійснюючи дослідження цих проблем, використовували поняття «кримінально-правові заходи» [6], «інші кримінально-правові наслідки вчинення злочину» [7], «заходи кримінально-правового впливу» [8]. Усвідомлюючи, що це питання потребує подальших ґрунтовних наукових досліджень, які виходять за межі цієї статті, а також з урахуванням наявності законодавчого терміна «заходи кримінально-правового характеру», вважаємо за необхідне використовувати останній для позначення заходів, які застосовуються на підставі норм кримінального права.

Під впливом кримінального права відбувається реальне зменшення кількості вчинюваних злочинів за рахунок **спеціальної превенції** шляхом ізолювання від суспільства на визначений час або довічно осіб, які вчинили суспільно небезпечні діяння, застосування інших видів покарань, які унеможливають вчинення певних злочинів,

надання медичної допомоги, а також застосування інших заходів кримінально-правового характеру. В окремих випадках кримінально-правовий вплив призводить до юридичного виправлення засуджених, а також діє як «залякування» щодо інших членів суспільства, схильних до вчинення злочинів — **загальної превенції**. Щодо останньої, то способами її досягнення є невідворотність кримінального покарання та, певною мірою, його суворість.

Поряд із позитивним впливом на суспільство, застосування кримінально-правових заходів завжди має **побічний негативний ефект**, пов'язаний з необхідністю суспільних витрат на здійснення кримінального судочинства і забезпечення відбування покарання, можливий ефект «кримінального зараження» та необхідність подальшої ресоціалізації особи, яка відбула покарання, заподіяння внаслідок застосування покарання шкоди іншим особам (наприклад, членам сім'ї засудженого) тощо. Особливо це стосується традиційного для кримінального права та найбільш розповсюдженого покарання у виді позбавлення волі. Цілковитим переконливим є висновок Т. Денисової, яка доводить, що вітчизняні установи виконання покарань, як і сучасна кримінально-виконавча система, є одними із найнебезпечніших у світі. «Розлад фізичного здоров'я, соціальна і розумова деградація засуджених, ізоляваність від цивілізованого людського життя, розрив соціально-корисних зв'язків, тривалі терміни покарання, професійна деформація співробітників місць позбавлення волі, — все це несе загрозу моральному стану суспільства. Знижується поріг негативного сприяння суспільством актів насильства і злочинів, його члени стають терпимими до усілякого зла, поступо-

во і самі перетворюються на жорстоких, безкомпромісних, готових до найжорстокіших вчинків» [9, 147].

Враховуючи, що застосування заходів кримінально-правового характеру здійснює як позитивний, так і негативний вплив на суспільство, завданням науки кримінального права є вироблення такої їх оптимальної моделі, яка буде здатна, виконуючи функцію попередження злочинів, мінімізувати шкоду, що заподіюється. Над зазначеною проблемою у світі науковці працюють вже не перше століття, інколи, шляхом проб і помилок, випробовуючи діаметрально протилежні методи її вирішення. Існують значні досягнення у цій сфері, які використовуються при встановленні і застосуванні покарань та інших заходів кримінально-правового характеру, але проблему неможна визнати остаточно вирішеною.

Оптимальна модель заходів кримінально-правового характеру, з точки зору впливу на суспільство, повинна містити комплекс заходів, необхідний і достатній для зменшення кількості суспільно небезпечних посягань на найбільш важливі суспільні відносини. З цього випливає, що основними показниками такої моделі є, з одного боку, необхідність, а з другого — достатність обмежень прав і свобод особи, які застосовуються на підставі норм кримінального права та диференціюються залежно від суспільної небезпечності вчиненого діяння й особи, яка його вчинила.

Необхідність слід, як вбачається, розглядати в двох аспектах: з точки зору необхідності взагалі віднесення певних видів правопорушень до злочинів, а також необхідності застосування окремих заходів кримінально-правового характеру до конкретної особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння.

Аналіз КК України дозволяє виокремити певну групу діянь, які визнаються злочинами, але при цьому покарання, яке встановлене за їх вчинення, за ступенем карального впливу є вкрай незначним. Йдеться, наприклад, про злочини, за вчинення яких встановлений штраф у розмірі від 30 до 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, тобто від 510 до 810 грн. Вирішення питання щодо наявності підстав для криміналізації, а також обґрунтованості такої пеналізації зазначених діянь потребує спеціальних досліджень, але очевидним є факт, що чинне кримінальне законодавство повинно бути піддане суттєвій ревізії з точки зору декриміналізації певної групи діянь, які за ступенем суспільної небезпечності та/або рівнем розповсюженості не повинні визнаватися злочинами.

Інша проблема, яка лежить в площині необхідності застосування кримінального покарання, — це використання кримінально-правових норм, які дають можливість звільнити особу, яка вчинила злочин, від кримінальної відповідальності, кримінального покарання або його відбування. Визнаючи хибність концепції «безкомпромісної боротьби зі злочинністю» й обґрунтованість використання кримінально-правового компромісу, разом із тим слід звернути увагу на окремі «перекося» у застосуванні цих норм. Йдеться, зокрема, про широке застосування звільнення від відбування покарання з випробуванням (статті 75–78 КК України). Аналіз вироків, розміщених у Єдиному державному реєстрі судових рішень, показує, що по окремих категоріях злочинів кількість призначених покарань у виді обмеження або позбавлення волі, від відбування яких особи звільнені з випробуванням на підставі ст. 75 КК України, набли-

жається до 100 %. Як правило, йдеться про злочини, що належать до так званої «білокомірцевої» злочинності: різні види шахрайства при наданні фінансових послуг; заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем; порушення правил безпеки на виробництві, яке призвело до загибелі людей; тощо. Особи, які вчинили ці злочини, дійсно позитивно характеризувалися за місцем роботи і проживання, як правило, мали неповнолітніх дітей, не допускали порушень громадського порядку. Така характеристика є цілком типовою для суб'єктів цих злочинів, а тому законодавець, встановлюючи покарання за їх вчинення, мав її враховувати.

Ситуація, яка склалася з майже повсюдним застосуванням звільнення з випробуванням від відбування покарань у виді обмеження або позбавлення волі, може мати одне із таких пояснень: або законодавець прийняв необгрунтоване рішення про встановлення за ці злочини покарання у виді обмеження чи позбавлення волі і суди вимушені виправляти в такий спосіб його помилку; або рішення законодавця є правильним, тоді як суди безпідставно вдаються до незастосування покарань до осіб, які вчинили певні види злочинів. Але, в будь-якому разі, фактична відмова судів від застосування покарань за певні види злочинів суттєво знижує можливості реалізації соціальної функції кримінального права.

Достатність застосування заходів кримінально-правового характеру з точки зору реалізації кримінальним правом соціальної функції полягає у визначенні такого їх виду і розміру, які, з одного боку, здатні утримати засудженого й інших осіб від вчинення суспільно небезпечних діянь, а з другого — зменшують на рівні максималь-

но можливого побічні негативні наслідки для засудженого й інших членів суспільства. Слід зазначити, що визначити такі заходи вкрай складно, оскільки необхідно збалансувати обставини, які по суті виключають одна одну. Додатково потрібно враховувати, що кримінально-правові очікування суспільства, як правило, є завищеними, а тому справедливою реакцією на вчинення злочину у свідомості більшості людей є тривалі строки позбавлення волі, а в окремих випадках — навіть смертна кара. Але мудрий законодавець повинен ставитися до таких очікувань виважено, максимально уникаючи емоційних рішень.

При визначенні меж достатності кримінального покарання необхідно керуватись як суспільною небезпечністю вчиненого злочину, так і типовими ознаками осіб, які такі злочини вчиняють. З цього приводу не втрачають актуальності рекомендації, зроблені більш ніж 100 років тому видатним ученим-криміналістом С. Познишевим, який писав, що енергія карального впливу повинна бути пропорційна складності досягнення бажаного результату, опору, який зустрічає в собі цей вплив в особистості злочинця. При вирішенні цих завдань законодавець повинен звертати увагу, перш за все, на те, чи виявляє злочинне діяння потребу у моральному або юридичному виправленні його винуватця. У першому випадку необхідні такі каральні заходи, які давали б можливість тривалого впливу на злочинця й могли б містити у собі можливість більш виховних засобів; у другому — каральний вплив повинен бути короткочасним і менш складним [10, 392].

Викладене дає можливість привернути увагу до **окремих проблемних питань, які потребують вирішення у процесі створення оптимальної**

моделі впливу на суспільство шляхом застосування заходів кримінально-правового характеру:

1. Обмеження прав і свобод особи внаслідок застосування заходів кримінально-правового характеру повинно здійснюватися на мінімальному рівні, необхідному і достатньому для реалізації функцій кримінального права;

2. Заходи кримінально-правового характеру, пов'язані з ізоляцією особи від суспільства, мають використовуватися лише у випадках, коли інші заходи не є ефективними;

3. Застосування позбавлення волі як найбільш суворого виду покарання, з огляду на суттєвий негативний вплив на суспільство, повинно мати місце лише за умови неможливості досягнення за допомогою інших видів покарань загальної і спеціальної превенції, при цьому строки ізоляції від суспільства повинні бути на рівні мінімально можливих;

4. Порядок виконання штрафу як виду основного покарання у розмірі понад 3 тис. неоподатковуваних мінімумів доходів громадян необхідно переглянути. Строк можливої розстрочки його сплати слід збільшити від одного року (за чинним КК України) до строку, в який особа в разі мінімізації особистих витрат матиме реальну можливість такий штраф сплатити. Підставою для заміни позбавлення волі повинна стати не просто несплата штрафу, а ухилення від його сплати, про яке, зокрема, може свідчити небажання працювати, перевищення граничних витрат, за умови, що вони не були необхідними для збереження життя або підтримання у належному стані здоров'я особи, чле-

нів її сім'ї, які перебувають на її утриманні, тощо [11, 8];

5. Замість звільнення від відбування покарання із випробуванням як дієвих заходів кримінально-правового характеру, альтернативних позбавленню волі, слід запровадити режим пробації, який поєднував би звільнення від виконання покарання у виді позбавлення або обмеження волі із застосуванням інших покарань (громадських робіт, штрафу), обов'язком відшкодування збитків, завданих злочинном, а також виконанням інших обов'язків, визначених судом. Такий режим повинен диференціюватися залежно від типових особливостей осіб, які вчинили злочини (неповнолітніх, осіб, які вчинили злочини з використанням службового становища, тощо);

6. З метою мінімізації негативного впливу на суспільство застосування покарання у виді позбавлення волі та з урахуванням досвіду зарубіжних країн доцільно продовжити роботу щодо розроблення і впровадження у законодавство видів позбавлення волі, не пов'язаних із повною ізоляцією від суспільства.

Наведений перелік не є вичерпним, а кожне з цих питань потребує окремого, ґрунтовного наукового аналізу. Такі дослідження є вкрай необхідними, оскільки розробка і реалізація оптимальної моделі впливу на суспільство шляхом застосування заходів кримінально-правового характеру до осіб, які вчинили суспільно-небезпечні діяння — одна із основних проблем науки кримінального права, успіхи у вирішенні якої забезпечать підвищення ефективності виконання кримінальним правом соціальної функції.

ВИКОРИСТАНІ МАТЕРІАЛИ

1. Ковальський В. С. Охоронна функція права : моногр. — К., 2010. — 336 с.
2. Теорія держави і права. Академічний курс : підруч. / за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. — 2-ге вид. перероб. і доповн. — К., 2008. — 688 с.
3. Теорія держави і права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін. ; за ред. О. В. Петришина. — Х., 2014. — 368 с.
4. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Кримінальне право : навч. посіб. / за заг. ред. М. І. Хавронюка. — К., 2014. — 944 с.
5. Сучасна кримінально-правова система в Україні: реалії та перспективи / Ю. В. Баулін, В. К. Гришук, О. В. Зайчук та ін. — К., 2015. — 688 с.
6. Козаченко О. В. Кримінально-правові заходи: культурно-антропологічний вимір : моногр. — Миколаїв, 2011. — 504 с.
7. Батиргарєєва В. С., Борисов В. І. Інші кримінально-правові наслідки вчинення суспільно небезпечного діяння // Вісник Асоціації кримінального права України. — 2013. — № 1 (1).
8. Хавронюк М. І. Заходи кримінально-правового впливу: які вони бувають // Юридичний вісник України. — 2013. — № 21 (934). — 25–31 травня.
9. Денисова Т. А. Кримінальне покарання та реалізацій його функцій : дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.08. — Запоріжжя, 2010. — 505 с.
10. Познышев С. В. Основные вопросы учения о наказании. — М., 1904. — 411 с.
11. Шаповалова О. А. Проблеми пеналізації злочинів у сфері господарської діяльності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08. — Х., 2013. — 17 с.

REFERENCES

1. Kovalskyi V. S. Okhoronna funktsiia prava [Security function of law], Kyiv, 2010, 336 p.
2. Teoriia derzhavy i prava. Akademichnyi kurs [Theory of the state and law. Academic course], Kyiv, 2008, 688 p.
3. Teoriia derzhavy i prava [Theory of the state and law], Kharkiv, 2014, 368 p.
4. Dudorov O. O., Khavroniuk M. I. Kryminalne pravo [Criminal law], Kyiv, 2014, 944 p.
5. Suchasna kryminalno-pravova systema v Ukraini: realii ta perspektvyv [Modern criminal and legal system in Ukraine: realities and prospects], Kyiv, 2015, 688 p.
6. Kozachenko O. V. Kryminalno-pravovi zakhody: kulturno-antropolohichni vymir [Criminal and legal measures: cultural and anthropological aspect], Mykolaiv, 2011, 504 p.
7. Baturhareieva V. S., Borysov V. I. Inshi kryminalno-pravovi naslidky vchynennia suspilno nebezpechnoho diannia [Other criminal and legal consequences of commission of socially dangerous act], *Visnyk Asotsiatsii kryminalnoho prava Ukrainy*, 2013, no. 1 (1).
8. Khavroniuk M. I. Zakhody kryminalno-pravovoho vplyvu: iaki vony buvaiut [Measures of criminal and legal influence: what they are], *Iurydychnyi visnyk Ukrainy*, 2013, no. 21 (934), 25–31 travnia.
9. Denysova T. A. Kryminalne pokarannia ta realizatsii ioho funktsii [Criminal penalty and realization of its functions], *Zaporizhzhia*, 2010, 505 p.
10. Poznyshev S. V. Osnovnye voprosy ucheniya o nakazanii [Main questions of the doctrine of punishment], Moscow, 1904, 411 p.
11. Shapovalova O. A. Problemy penalizatsii zlochiniv u sferi hospodarskoi diialnosti [Problems of a penalization of crimes in the sphere of economic activity], Kharkiv, 2013, 17 p.

Гуторова Н. О. Соціальна функція кримінального права: проблеми оптимізації засобів її реалізації

Анотація. Статтю присвячено проблемам оптимізації засобів кримінально-правового впливу з метою реалізації соціальної функції кримінального права — підвищення рівня безпеки людини і суспільства від суспільно небезпечних посягань. Розглянуто такі засоби кримінально-правового впливу, як: встановлення в кримінальному законі переліку діянь, які визнаються злочинами; застосування за вчинення суспільно небезпечних діянь заходів кримінально-правового характеру. Обґрунтовано необхідність створення оптимальної моделі, яка включатиме комплекс диференційованих заходів, необхідних і достатніх для зменшення кількості суспільно небезпечних посягань; зазначені окремі проблемні питання, які необхідно вирішити при створенні такої моделі.

Ключові слова: функції кримінального права, заходи кримінально-правового характеру, кримінальна відповідальність, покарання, пробація.

Гурова Н. А. Социальная функция уголовного права: проблемы оптимизации средств ее реализации

Аннотация. Статья посвящена проблемам оптимизации средств уголовно-правового воздействия с целью реализации социальной функции уголовного права – повышения уровня безопасности человека и общества от общественно опасных посягательств. Рассмотрены такие средства уголовно-правового воздействия, как: установление в уголовном законе перечня деяний, которые признаются преступлениями; применение за совершение общественно опасных деяний мер уголовно-правового характера. Обоснована необходимость создания оптимальной модели, включающей комплекс дифференцированных мер, необходимых и достаточных для снижения количества общественно опасных посягательств; указаны отдельные проблемные вопросы, которые необходимо решить при создании такой модели.

Ключевые слова: функции уголовного права, меры уголовно-правового характера, уголовная ответственность, наказание, probation.

Hutorova N. Social Function of Criminal Law: the Problems of Optimization the Lever

Annotation. The article is devoted to problems of optimization of criminal legal means in order to realization of the social function of criminal law – raising the level of human and society security from socially dangerous encroachments. The criminal legal means, such as establishment of the criminal law and application of criminal legal measures, are analyzed. The creation of an optimal model of the impact of criminal legal measures deemed necessary. This model needs to consist of differentiated measures, which are necessary and sufficient to reduce the number of offenses. Some problematic issues, which need to be solved for creating this model, are indicated.

Key words: function of criminal law, criminal legal measures, criminal liability, punishment, probation.